

TAEVASKOJA KÜLA ARENGUKAVA

2022 - 2027

SISUKORD

1. SISSEJUHATUS	3
2. SIDUSRÜHMADE KAASAMINE	4
2.1. Sihtrühmade ja partnerite kaasamine	4
2.2. Kodanike teavitamine.	4
3. KÜLA ISELOOMUSTUS	4
3.1. Küla ajalooline taust.....	4
3.2. Küla asukoht.....	7
3.3. Küla elanikkond.....	7
3.4. Küla looduslike olude kirjeldus	8
3.5. Küla majanduslike olude kirjeldus	9
3.6. Küla infrastruktuuri kirjeldus	10
3.7. Seosed teiste arengukavadega	10
3.8. SWOT analüüs	11
4. SEKKUMISLOOGIKA	14
4.1. Üldine eesmärk ja visioon	14
4.2. Kõige olulisemad arengusuunad ja eesmärgid 2022-2027	15
4.3. Tegevuskava	18
5. ARENGUKAVA JUHTIMINE JA SEIRE	23

1. SISSEJUHATUS

Käesolev arengukava on koostatud aastatel 2021 - 2022. Arengukava koostamist on teostatud arukate külade arenguprogrammi raames. Arukate külade (Smart Villages) puhul on tegemist Euroopa Komisjoni initsiatiiviga innovaatiliste lahenduste juurutamiseks küla tasandil. Kontseptsiooni rakendatakse Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika raames liikmesriikide maaelu arengukavade ja strateegiakavade meetmete kaudu. Euroopas piloteeritakse arukate külade kontseptsiooni projektide Smart Rural 21 (<https://www.smartrural21.eu/>) ja Smart Rural 27 raames. Eestis rakendatakse arukate külade lähenemist esmakordselt 13 Leader tegevusrühma koostööprojekti “Arukate külade arenguprogramm” raames. Euroopa Komisjoni käsitluse kohaselt on ARUKAD KÜLAD maapiirkondade kogukonnad, mis kasutavad uuenduslikke lahendusi oma jätkusuutlikkuse parandamiseks, tuginedes kohalikele tugevustele ja võimalustele. Strateegia koostamine ja elluviimine põhineb kogukonna aktiivsel osalusel, üheskoos keskendutakse majanduslike, sotsiaalsete ja keskkonna väljakutsetega toimetulemisele kaasates tehnoloogilisi ja digitaalseid lahendusi. Arukad külad teevad koostööd erinevate partnerite ja kogukondadega, osalejatega erinevatest sektoritest maa- ja linnapiirkondadest (Euroopa Komisjon 2019).

Arengukava koostamist on korraldanud MTÜ Taevaskoja juhatus ja kasutatud on ka eelmise Taevaskoja arengukava koostamiseks kogutud infot. Esimene Taevaskoja küla arengukava valmis perioodil november 2002 kuni aprill 2003. Samal perioodil toimus MTÜ Taevaskoja loomine ja registreerimine. Taevaskoja küla arengukava on täiendatud ja kaasajastatud 2006., 2011. ja 2017. aastal. Arengukava on oluline dokument selleks, et planeerida tegevusi pikemas perspektiivis ja välja tuua nii küla tugevused kui ka nõrkused, mille kaudu määratleme küla soovitatavad ja perspektiivsed arengud tulevikuks. Taevaskoja küla arengukava sisaldab arenguvisioni ja konkreetseid tegevusi lähemaks viieks kuni kaheksaks aastaks.

Arengukava on terviklikuks alusmaterjaliks küla tasakaalustatud arengu ja väljaarendatud infrastruktuuriga elukeskkonna tagamisel. Arengukavas fikseeritakse külaelanikele ja kodanikuühendustele selged ja konkreetset eesmärgid, mille poole liikuda. Arengukava on vajalikuks alusdokumendiks erinevatest rahastusallikatest ja fondidest kaasinvesteeringute taotlemisel. Samuti on külade arengukavad oluliseks sisendiks kohaliku omavalitsuse arengukava koostamiseks. Küla arengukava on ka heaks infoallikaks kõigile keda huvitab Taevaskoja küla ajalugu, hetkeolukord ja tulevikuarengu visioon.

2. SIDUSRÜHMADE KAASAMINE

2.1. Sihtrühmade ja partnerite kaasamine

Käesoleva arengukava koostamiseks on läbi viidud 3 külakoosolekut (mai 2021 – veebruar 2022), kus on osalenud küla ja küla lähiümbruse elanikud. Külakoosolekutel kaardistati küla arenguvajadused ja saadi sisend SWOT analüüsi koostamiseks.

Lisaks on läbi viidud avatud veebiküsitlus (september 2021), kus oli võimalus osaleda kõigil soovijatel. Ka veebiküsitlusest saadi sisend arenguvajaduste kaardistamiseks ja selgitati välja prioriteetsemad arengusuunad. Suur enamus küsitlusele vastajatest andis küla olukorrale (osutatavatele teenustele, olemasolevale infrastruktuurile, üldisele elukeskkonnale ja külaelanike koostööle) hea ja väga hea hinnangu. Vaid mõningaid üksikuid puudujääke märgiti ära küla infrastruktuuri osas.

Kogu arengukava koostamise protsessi vältel on kaasatud olnud ka kohalikud ettevõtjad, kes on omapoolse sisendi andnud külakoosolekutel.

2.2. Kodanike teavitamine.

Arengukava koostamise protsessi on kajastatud küla näolehel ja infot jagatud nii külakoosolekutel kui ka muudel küla üritustel.

Arengukava valmimisel on planeeritud selle avaldamine nii küla näolehel kui kodulehel. Samuti on külade arengukavad avaldatud ka kohaliku omavalitsuse kodulehel. Valminud arengukava tutvustatakse ka külakoosolekul.

3. KÜLA ISELOOMUSTUS

3.1. Küla ajalooline taust

Taevaskoja küla tänases mõistes tekkis tänu Tartu-Petseri raudtee (valmimisaasta 1931) ehitusele. Kuni Eesti Vabariigi alguseni laiusid praeguse Taevaskoja küla maadel Ahja ja Vana-Koiola mõisa maad. Administratiivselt kuulus Ahja mõis Tartu maakonda ning Vana-Koiola mõis Võru maakonda, kusjuures maakondade vaheline piir kulges mööda praegust Kanariku-Taevaskoja maanteed. Maakonnapiir poolitas Taevaskoja küla ka esimese Eesti Vabariigi ajal - lõuna poole praegust Taevaskoja teed jäi Võru maakonna Põlva valla Taevaskoja küla, põhja poole teed jäävad majad kuulusid aga Tartu maakonna Ahja valla Valgesoo küla alla.

Ahja mõisa maad ulatusid pika kitsa ribana, Valgesoost kuni Kanarikuni, Vana-Koiola ja Kiidjärve mõisa maade vahele. Vanarahva juttude järgi olevat Ahja mõisnik need maad ühelt naabermõisnikult kaardimängus võitnud, kuid pole teada, milliselt mõisnikult. Eesti Vabariigi maareformiga 1919. aastal mõisate maad riigistati. Põllumajanduslik maa jagati asunikutaludele, metsamaa ja muu mittepõllumajanduslik maa jäi riigiomandisse. 1932. aastal koostati Taevaskoja piirkonna suvituskoha detailplaneering, millega raudteejaama läheduses asuv vaba riigimaa jagati ehituskruntideks. Detailplaneeringus olid lisaks eluasemekohtadele ette nähtud ka ärikoht ja tööstuskoht. Asulast Taevaskodade poole jääva metsa alla olid planeeritud hajali asuvad väiksed (umbes 1000 m²) suvituskohtade krundid. 1934. aasta juulis toimunud esimesel enampakkumisel müüdi kohe ära 20 krunti – 5 ärikohta ja 15 eluasemekohta. Enne teist maailmasõda ehitati piirkonda 14 hoonet. Põhiliselt ehitati hooned suvilateks ja elamuteks, kus oli võimalik suvitajatele majutust pakkuda. Sellel perioodil ehitati ka praegune külakeskuse hoone.

Taevaskojas tegutses enne teist maailmasõda 3 kauplust ja pagaritöökoda ning suveperioodil peeti kolmapäeviti Kimera oru otsas turgu. Ka seltsielu ja ühistegevus aktiveerus sel perioodil. Taevaskojas tegutses Taevaskoja Kaunistamise Selts (1933 – 1940) ja Taevaskoja Heakorra Ühing (1936 – 1940).

1939. aastal sai valmis Tartu–Põlva maanteelt Kanarikust Taevaskoja suvituskohta viiv sirge juurdesõidutee, mille valmimine parandas tunduvalt juurdepääsu ka mootorsõidukitele. Kuna selle maantee ehituse tellijaks oli Võru Maavalitsus, siis ehitati korralik tee valmis ainult kuni Tartumaa piirini Kimera oru alguses.

Peale teist maailmasõda paljud majad rekvireeriti ja kasutati erinevatel eesmärkidel – raamatukoguks, lastesaanatooriumiks, algkooliks, korteriteks, sidekontoriks. Kärestikulisele Ahja jõele rajati hüdroelektrijaam, mis valmis 1952. aastal. Elektrijaama kõrval arenes välja elektrivõrkude ehitamise ja hooldamise Saesaare meistripunkt koos elektripostide immutamise tsehhiga, mis oli Eesti Energia Põlva Tugipunkti eelkäijaks. Nimetatud ettevõttes oli ligi 30 töökohta. Elektrivõrkude meistripunktis oli kuuekümnendate algul välja ehitatud korralik klubihoone, kus peeti üritusi ja kolm korda nädalas näidati kino. Siinkohal peab märkima, et kuuekümnendatel aastatel oli kultuuriline tegevus üle aegade kõrgel järjel, kui lisaks mees- ja naisansamlile ja väiksele näitemängutrupile tegutses aktiivselt instrumentaalansambel, nn

„bigbänd“. Nimetatud ansambel võitis tiitleid taidlusülevaastustel ja esinemiskutseid oli kogu vabariigist, isegi Tallinnast.

Alates 1957. aastast tegutseb Taevaskoja külas raamatukogu. Raamatukogu toodi üle Valgesoo külast ja on asunud külas erinevates hoonetes.

Raudtee hooldajate kohalikus brigaadis oli pidev töö viiele inimesele. Taevaskojas tegutses pikka aega lastesanatoorium, mis oli kohapeal nii suurimaks tööandjaks (kuni 50 töötajat) kui ka kultuuriarendajaks. Samuti tegutses Taevaskoja Algkool, milles õppisid nii kohalikud lapsed kui ka alates aastast 1969 lastesanatooriumis viibivad lapsed. Laste kopsutuberkuloosi sanatoorium asutati 29. mai 1945 Tervishoiuministri korraldusega. Ravil viibivate laste jaoks (ca 75 last) oli sanatooriumis eraldi 8-klassiline kool. Sanatoorium töötas kuni tuberkuloosi ravivajaduste äralangemiseni ning reorganiseeriti 1969. aastal krooniliste hingamisteede raviasutuseks „Lastesanatoorium Taevaskoda“ mis oli mõeldud 4–12-aastaste laste raviks.

1991. aastal oli külas sotsiaalse olukorra madalseis. Tegevuse oli lõpetanud lastesanatoorium, elektrivõrkude teenindus oli täielikult üle viidud Põlvasse. Turism oli madalseisus, kaupluse sulges Põlva Tarbijate Ühistu. Tegutses ainult algkool viie õpilasega ja sidejaoskond. Olukord külas hakkas taas elavnema praeguse puhkemaja erastamisega, mis nõukogude ajal oli ehitatud ja kuulus Tartu LMK-le (Liikuv Mehhaniseeritud Kolonn). Taevaskoja postkontor kolis oma esialgselt hoonest külakeskuse hoonesse 2006. aastal. Samal aastal muudeti ka küla bussijaama asukohta.

Olulise tõuke külaelu arengule andis kaupluskohviku käivitamine 1994. aastal tänases Taevaskoja tee 1 hooneosas, kus ka varem oli kaupluse ruumid. Kaupluskohvik lõpetas tegevuse 2008. aastal.

2002. aastal aktiveerunud Taevaskoja külaliikumine on kaasanud elanikkonda küla sotsiaalse ja majandusprobleemidele kaasa mõtlema ja ka realselt kitsaskohti lahendama. 2002. aasta detsembris asutati MTÜ Taevaskoja, mille eestvedamisel on külaelu edendatud paljudes erinevates valdkondades. MTÜ Taevaskoja liikmete arv on aastate jooksul stabiliseerunud kõrgel tasemel. Kui 2002. aastal oli liikmete arv 43, siis 2011. aastaks oli liikmete arv kasvanud 64 liikmeni ja 2021 aastal on ühingu 59 liiget.

MTÜ Taevaskoja on viimasel kümnel aastal organiseerinud iga-aastaste traditsiooniliste külaürituste läbiviimist. Korraldatakse üritusi tähistamaks vastlapäeva, jaanipäeva ja jõulupühi. Maikuu alguses viiakse läbi kevadtalguid ja augustikuus külapäeva.

Samuti on teostatud projektide abiga mitmeid suuremaid investeeringuid ja soetatud erinevaid vahendeid. Suuremate projektidena väärivad esiletoomist multifunktsionaalse külaplatsi rajamine 2008. aastal ja Taevaskoja avatud tulekoja ja külakiige ehitus 2009. aastal. Raudtee vanale ootepaviljonile tehti MTÜ Taevaskoja eestvõtmisel kapitaalne korrastus ja anti rõõmsameelne väljanägemine 2013. aasta sügiseks. 2015. aastal sai külakeskuse hoone läbi Põlva valla investeeringu rõõmsaimelise kollase väljanägemise ja seintele lisasoojustuse. 2016. aasta septembrikuus valmis külakeskuses savist ja puupakkudest ning mätaskatusega kaevumaja. 2018. aastal remonditi külaelanike poolt Taevaskoja A-kujuline bussijaamahoone. Tööde käigus puhastati salvkaev ja korrastati veevõtulahendus. Rajatud on erinevaid sportimisvõimalusi. Külaplatsil on võimalik mängida korvpalli, võrkpalli, kettagolfi, lauatennist. Olemas on ka laste mänguväljak kahe kiigega.

3.2. Küla asukoht

Taevaskoja küla asub Põlva maakonnas, Põlva vallas. Küla asetseb Põlva maakonna ja valla keskosas. Taevaskoja küla piire muudeti 2016. aastal ja küla pindala suurenes märkimisväärselt.

Küla kaugus Põlva linnast ja ühtlasi ka vallakeskusest on ligikaudu 7 kilomeetrit. Tartu linn jääb 42 kilomeetri kaugusele. Küla läbib raudtee ja väiksem maantee. Suurem, Tartu - Põlva maantee asetseb küla piirist 1,5 kilomeetri kaugusel. Asend võimaldab külaelanikel käia tööl nii Põlvas kui Tartus. Taevaskoja bussijaama läbiv bussiliiklus on suhteliselt tihe ja päevas läbib Taevaskoja küla ka neli reisirongi.

3.3. Küla elanikkond

Suurem osa küla elanikkonnast elab Taevaskoja raudteejaama lähedal paiknevas asustuses, mis moodustab küla keskuse. Mitmeid elamuid asub ka hajali ümber keskuse.

Seoses majandusliku ja sotsiaalse madalseisuga langes külaelanike arv perioodil 1989-2000 rahvaloenduse andmetel 34,6% võrra, 156-lt inimeselt 102-le inimesele. Absoluutne madalseis oli aastal 1991. aastal, kui küla elanikkond vähenes alla 100 inimese ja seda just noorema,

tööeas elanikkonna arvelt. Tühjaks ja peremeheta jäid sanatooriumi hooned ja pimedad olid endiste korterite ja paljude majade aknad. Kultuuriline tegevus oli täielikult seiskunud.

Elanikkonna arvu suurenemine algas üheksakümnendate aastate teisel poolel, kui hakati rohkem hindama tervikliku elukeskkonna ja asukoha olulisust. Kortermajadele Põlva linnas hakati eelistama privaatsemat elukeskkonda, milleks sobivamat kui Taevaskoja on Põlva ümbruses raske leida.

80% küla elanikkonnast on Taevaskojas sündinud või lähipiirkonnas elanud inimesed, kes on leidnud töö kas Põlvas või Tartus ning kasutab töölkäimiseks individuaaltransporti. Elanikkonna arvu stabiliseerumine on toimunud ka Taevaskoja ümbruses rajatud endiste suvilate omanike arvel, kes on suvila ehitanud aastaringseks kasutamiseks ja on registreerunud püsielanikuks. Nende seas on ca 50% tööealist elanikkonda.

Taevaskoja külas elab rahvastikuregistri andmetel 01.02.2021 andmetel kokku 104 inimest, nendest mehi 48 ja naisi 56.

Külaelanike keskmine vanus on 2021. aastal 48 eluaastat.

3.4. Küla looduslike olude kirjeldus

Taevaskoja küla asub looduslikult kaunis kohas. Vahetus läheduses asub Taevaskoja ürgorg, Ahja jõgi ja Saesaare paisjärv koos hüdroelektrijaamaga. Taevaskoja on kuulus oma Ahja jõe ürgorus asuvate liivakivipaljandite (Suur ja Väike Taevaskoda) ja Emalätte, Neitsikoopa ning Salakuulaja kivi poolest. Kümnekond liivapaljandit on jäänud osaliselt paisjärve vete alla, mida on võimalik lähemalt vaadata ainult jalgsi matkates või paisjärvelt. Iga liivapaljandi ja koopa kohta on ka tõsieluline lugu ja ka oma legend, mida teavad vanemad kohalikud elanikud. Piirkond on liigirohke nii flora kui fauna poolest. Küla on tihedalt ümbritsetud metsadega – domineerivad segametsad ja nõmmemännikud. Läheduses asuvad ka mitmed sood ja rabad. Üks suuremaid on Valgesoo raba kuhu on rajatud ka laudrada ja vaatetorn.

Põllumajanduslikus kasutuses olevat maad on lähipiirkonnas suhteliselt vähe. Looduse puutumatus ja piirkonna vaatamisväärsused on säilinud suures osas tänu sellele, et professor Eerik Kumari eestvõtmisel ja initsiatiivil võeti 1958. aastal Ahja jõe ürgorg Koorvere sillast kuni Otteni veskini 18 km ulatuses piki jõge ja 300 m laiuselt kummaltki poolt kallast riikliku looduskaitse alla ja nimetatud piirkonnas velditi aktiivset majandustegevust.

2016. aasta augustikuus võttis Keskkonnaamet peale pikki uuringuid ja kaalumist vastu otsuse Ahja jõe ürgoru maastikukaitsealal (Ahja loodusalal) Ahja jõel asuva Saesaare paisu avamiseks ning veevoolu taastamiseks algses jõesängis. Eesmärgiks on voolusängi hüdro-morfoloogia taastamine ligilähedaselt originaalse asukohaga kärestikuna, mis võimaldab taastada jõe looduslikul ökosüsteemil võimaldades muuhulgas kalade looduslikku rännet. Loodusliku jõelõigu taastamine on paraku hetkel (2021) takerdunud, sest kohalik omavalitsus on olnud selle plaani vastu.

3.5. Küla majanduslike olude kirjeldus

Taevaskojas tegutsevad ettevõtted:

Taevaskoja Salamaa (OÜ Metskoda) pakub majutusvõimalust, korraldab erinevaid lasteüritusi ning pakub autokaravanidega liikujaile puhkeplatse. Salamaa puhkekeskuse poolt on organiseeritud ka turistide sõidutamine Saesaare paisjärvel vaikselt (7 km/h) liikuva parvlaevaga Lonny.

AS Taevaskoja Turismi ja Puhkekeskus pakub majutus- ja ürituste korraldamise võimalust ja korraldab lastelaagreid.

OÜ Puhka Looduses on kohalik matkakorraldusettevõte, mis pakub alates 2014. aastast erinevaid aktiivse puhkuse võimalusi üle Eesti.

OÜ Lättekoda tegeleb alates aastast 2017 suveperioodil toitlustamise ja kaupade jaemüügiga. Talveperioodil joogakoolituste ja massaažiteenuste osutamisega.

Taevaskoja Meejaam OÜ tegeleb põllumajandusega (mee ja lambaliha tootmine) ja toiduainete töötlemisega.

Küla lähedusse jääb OÜ Generaatorile kuuluv hüdroelektrijaam Saesaares tammil. Samuti asuvad külas postipunkti kontor ja raamatukogu. Enamus Taevaskoja tööealisest elanikkonnast käib tööle Põlvasse ja mõningane osa ka Tartusse. Lähim lasteaed asub Põlvas, ning lähimad koolid on Himmastes ja Põlvas. Suvel ja sügisperioodil tegeletakse aktiivselt ka metsaandide korjamisega nii oma tarbeks kui ka müügiks kokkuostjatele.

3.6. Küla infrastruktuuri kirjeldus

Taevaskoja küla asub Tartu – Petseri raudteel. Reisirongidega ühendus Põlva ja Tartu linnaga on hea. Taevaskoja küla läbib asfalteeritud ja 2006. aastal korrastatud väike maantee, mis algab Tartu – Põlva maanteelt ja suundub läbi Kiidjärve küla Ahja alevisse. Maantee on küla keskosas ca 800 m pikkusel lõigul varustatud tänavavalgustusega. Suurem Tartu – Põlva maantee jääb küla piirist 1,5 kilomeetri kaugusele. Külalt läheb ka kruusakattega tee naabruses asuvasse Himmaste külla. Külateed on valdavalt kruusakattega.

Külas puudub tsentraalne veevarustussüsteem ja kanalisatsioon. Enamus majapidamistest on varustatud salvkaevu ja lokaalse kanalisatsiooniga. Taaskasutatava prügi jaoks on Põlva valla poolt rajatud Taevaskoja külakeskuse (raamatukogu) vahetus läheduses jäätmete kogumispunkt, mis võimaldab tasuta ära anda kile-, klaas-, plastik-, metall- ja tetrapakendeid ning vanapaberi. Kõik majapidamised külas kasutavad prügiveo firmade teenuseid muu olmeprügi äraveol.

Kõik külas asuvad eluhooned on varustatud elektriga ja külas asub elektrialajaam.

Taevaskoja külakeskuse hoone (Põlva vallale kuuluv hoone) esimesel korrusel asub küla raamatukogu ja väike (maksimaalselt 20 inimest mahutav) lugemistuba. Raamatukogus asub ruuter, mis jagab tasuta Wifi ühendust külakeskuse lähiümbruses. Külakeskuse teisel korrusel asub MTÜ Taevaskoja hallatav saal koos köögiga ja kaks käsitöötuba. Külakeskuse juurde ja selle täienduseks on rajatud Taevaskoja avatud tulekoda suurema avatud katusealuse, kamina ja multifunktsionaalse pliidi-küpsetuskoldega. Tulekoda on varustatud ka suletava kööginurgaga. Tulekoja hoones on MTÜ inventari hoiuruum, puukuur ja kaks veevarustusega WC-d. Külakeskuse õuealal asub ka kaevumaja, mille baasil on suveperioodil tagatud avalik joogivee võimalus.

3.7. Seosed teiste arengukavadega

Taevaskoja küla arengukava kinnitatakse küla üldkoosolekul ja esitatakse nii naaberküladele kui Põlva vallavalitsusele peale selle kinnitamist.

Taevaskoja küla arengukava kooskõla tagamine nii naaberkülade arengukavade kui valla arengukava vahel on oluline, sest küla areng ei saa mitmes valdkonnas toimuda ilma vallapoolse toetuseta. Arengukava on sisendiks valla arengukava koostamisel.

3.8. SWOT analüüs

TUGEVUSED	VÕIMALUSED
<ol style="list-style-type: none"> 1. Looduskaunis ja teada-tuntud koht. 2. Hea juurdepääs, arenenud teedevõrk, regulaarne bussi- ja rongiliiklus. 3. Korrastatud ja multifunktsionaalse külakeskuse ja külaplatsi olemasolu. 4. Aktiivne külakogukond, külaselts ja külavanem. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Loodusturism ja sportimine looduses on muutumas populaarsemaks. 2. Kaugtöö võimaluste kasv ja inimeste soov asuda maale elama. 3. Rongiliikluse areng. 4. Aktiivsed ja koostööaltid naaberkülad piirkondlike ühiste ettevõtmiste algatamiseks.
NÕRKUSED	OHUD
<ol style="list-style-type: none"> 1. Vähene ettevõtete arv külas. 2. Töökohtade puudus külas ja lähiümbruses. 3. Avaliku ruumi taristu on vähe arenenud. 4. Küla erinevate piirkondade erinev kaasatus. 5. Puudub kiire internetiühendus. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Massiturismist tingitud kahjud keskkonnale. 2. Liigne metsade raie rikub loodus- ja elukeskkonda. 3. Üleüldine elanikkonna vananemine, noorte lahkumine maapiirkondadest. 4. Moodsad uusehitised võivad seada ohtu küla miljöö. 5. Kohaliku võimu kaugenemisega (haldusreformiga) seoses kaob kohalike olude mõistmine.

Tugevused

1. Looduskaunis ja teada-tuntud asukoht. Palju vaatamisväärsusi (liivakivipaljandid, elektriyaam jm) ja matkaradu, mis toovad piirkonda külastajaid. Atraktiivne elukoht.
2. Korrastatud külakeskus. Külaseltsi hallata on multifunktsionaalne külaplats, külakeskuse saal ja avatud tulekoda. Olemas on raamatukogu.
3. Aktiivne külakogukond, külaselts ja külavanem. Külaelanikud on organiseerunud (MTÜ Taevaskoja ja seltsing Vesipapp), külaseltsi juhatus ja külavanem on aktiivsed tegevuste eestvedamisel

Nõrkused

1. Vähene ettevõtete arv külas. Külastajatele osutatavate teenuste ja teenusepakkujate vähesus.
2. Töökohtade puudus külas ja lähiümbruses.

3. Avaliku ruumi taristu vähe arenenud. Puudub kergliiklustee küla läbiva maantee ääres, mis avaldab mõju liiklusohutusele. Rongiga saabuvatel turistidel ja ka külaelanikel on liiklemine keeruline. Seda eriti tippahooajal, kui küla läbib palju autosid. Puudub ühisveevärk. Külatänavate võrgustik ja tänavavalgustus vajab arendamist.
4. Küla erinevate piirkondade erinev kaasatus. Külaseltsi kuuluvad valdavalt raudteejaama ja Saesaare inimesed. Nn. suvilapiirkonna inimesed on vähem kaasatud.
5. Puudub kiire internetiühendus. Valguskaabel tuleb küll külla sisse, kuid elamuteni pole veel viidud.

Võimalused

1. Loodusturism ja sportimine looduses on muutumas populaarsemaks. Sellega seoses on võimalik välja arendada seda toetav ettevõtetus - matkajuhtimine, giiditeenus, toitlustus- ja majutusvõimalused, suveniiride pakkumine. Aastaringised matka- ja suusarajad, telkimiskohad jms.
2. Kaugtöö võimaluste kasv ja inimeste soov asuda maale elama. Võimalus läbi selle kasvatada küla elanikkonna arvu.
3. Rongiliikluse areng. Seoses kütuse kallinemisega hakatakse rohkem kasutama ja arendama ühistransporti. Taevaskoja puhul on perspektiivsem rongiliiklus. Kiire ühendus Tartu ja Tallinnaga annab võimaluse nii elanikkonna arvu kasvuks kui ka piirkonda külastavate turistide arvu kasvuks.
4. Aktiivsed ja koostööaltid naaberkülad piirkondlike ühiste ettevõtmiste algatamiseks. Võimalik on koos naaberküladega ette võtta suuremaid projekte ja teha ühisüritusi. Koostööst tekib sünergia.

Ohud

1. Massiturismist tingitud kahjud keskkonnale. Liigne turistide rohkus avaldab negatiivset mõju kaitsealale, kohalike inimeste elulaadile. Tippahooajal ülekoormatud küla elukeskkond (liiklus).
2. Liigne metsade raie rikub loodus- ja elukeskkonda. RMK on suhteliselt aktiivselt majandamas küpseid, maastikukaitsealaga piirnevaid metsasid.
3. Elanikkonna vananemine, elanike arvu vähenemine, noorte lahkumine.

4. Uusehitised, uued materjalid, ehitustrendid ja energiatõhususe nõudmised võivad seada ohtu küla miljöö. Küla peatänava ääres on valdavalt eelmise sajandi kolmekümnendate arhitektuuriga hooned. Uusehitised võivad seda muuta.
5. Kohaliku võimu kaugenemisega (haldusreform) seoses kaob kohalike olude mõistmine. Võimu kaugenemise vältimiseks on oluline kogukonna tihe koostöö ja oma vajaduste selge väljendamine KOV-ile.

4. SEKKUMISLOOGIKA

4.1. Üldine eesmärk ja visioon

Taevaskoja küla arengueesmärgiks on tagada piirkonna elanikele igakülselt soodne elukeskkond!

Taevaskoja küla aastal 2027

Ümberkaudsed metsad ja looduskaitseala on säilinud endisel kujul. Saesaare paisu likvideerimine on lõpetatud ja vee alt vabanenud maa-ala on heakorrastatud ja soovitud kohtades metsastatud ning loodusturismile uusi lisaväärtusi pakkuv.

Piirkonnast on saanud perede, kooliõpilaste ja aktiivset looduturismi harrastavate inimeste tunnustatud sihtkoht nii kodu- kui välismaalaste hulgas.

Lisaks kahele suuremale majutuskeskusele on levinud ka kodumajutused, mis on innustanud külaelanikke pakkuma lisateenuseid. Turismiteenuste pakkumisest saadud sissetulekud jäävad külasse ja on parandanud külaelanike majandusliku toimetulekuvõimekust.

Rongiliiklus Tartu ja Põlvaga on muutunud tihedamaks ja paljud turistid eelistavad rongitransporti teistele alternatiividele. Samuti käivad paljud külaelanikud tööle Tartusse ja Põlvasse just rongiga. Taevaskoja raudteejaama piirkond on rendatud välja kaasaegseks ja mugavaks transpordisõlmeks, kus asub korrastatud parkla, elektriautode laadimiskoht, pakiautomaat, tuletõrje veevõtukoht jms.

Taevaskoja külasse on tekkinud mitmeid suviti tegutsevaid ja eripalgelisi kohvikuid, toitlustusettevõtjaid. Majutusasutused pakuvad aktiivselt väiksemamahulisi konverentsiturismi võimalusi. Suuremahuliste puhke- ja spordiürituste läbiviimiseks koondatakse vajalike teenuste tagamiseks kogu piirkonna ettevõtjate poolt pakutav ühiselt ürituse teenindamiseks. Ühepäevaturistidele on loodud täisteenindus ja info kättesaadavus.

Külakogukond on kehtestanud sotsiaalse kontrolli kaitsealade ja küla ümbritseva looduse säästlikuks kasutamiseks.

Küla põhitänavad on valgustatud ja muudetud tolmuwabaks. Rajatud on uued külateed, mis on lahendanud seni õuealasil poolitavate käiguradade ja sõiduteede probleemi. Rajatavate külateede eesmärgiks on ka olemasoleva teedevõrgu korrastamine ja uute elamukinnistute kasutuselevõtu võimaldamine.

Tänu külaelanike pingutustele on paranenud küla üldilme (värvitud majad, korrastatud aiad jms). Osaliselt on rajatud ühisveevärk. Valminud on ohutut liikumist võimaldav Taevaskoja küla läbiv kergliiklustee kuni Maarja külani.

Küla elanikkonna seas on kasvanud noorte osakaal. Ligikaudu 30% küla tööealisest elanikkonnast saab tööd kohapealsetes ettevõtetes.

Külakeskuse maa-ala on laienenud ja pakub toetavat infrastruktuuri ettevõtlusele. Külakeskuse hoone lähedusse on rajatud kõlakoda ja parkla.

Regulaarselt (kord aastas) toimuvad külapäev, jaanipidu, jõulupidu ja vastlapäev. Alus on pandud Taevaskojas toimuvale traditsioonilisele spordi- või kultuuriüritusele, mis omab üle-eestilist tuntust ja millel on potentsiaali kasvada rahvusvaheliseks.

Külal on loodud sõprussidemed Skandinaavias ja/või Baltikumis asuva suuruselt ja looduslikelt oludelt sarnase külaga ja toimuvad regulaarsed vastastikused arendavad külaskäigud.

Kokkuvõttes võib öelda, et Taevaskoja küla on aastal 2027 kõrge elukeskkonna kvaliteediga looduskaunis piirkond. Piirkonna ettevõtlusaktiivsus loodusturismi sektoris on heas ja üksteist täiendavas tasakaalus kohalike elanike heaoluga. Turismisektori majanduslikku potentsiaali on järjest rohkem kasutatud läbi nišitoodete ja teenuste pakkumise piirkonnas.

4.2. Kõige olulisemad arengusuunad ja eesmärgid 2022-2027

4.2.1 Avaliku ruumi taristu arendamine

Eesmärk 1: Taevaskoja küla avalik ruum toetab nutikalt küla elukeskkonna ja ettevõtluse arenemist.

Selleks kaasajastatakse Taevaskoja raudteejaama, bussijaama ja külakeskuse ümbrus.

Eesmärgi täitmiseks on vajalikud alljärgnevad tegevused:

- läbi rääkida Eesti Raudteega raudteejaama ümbritseva maa-ala kasutamiseks;
- rajada/korrastada raudteejaama juures asuv parklaala;
- korrastada raudteejaama juures asuv tiik talviseks liuväljaks ja tuletõrje veevõtukohaks;
- luua pakivahetuse süsteem Taevaskoja külas;

- Taevaskoja külaplatsi täiendamine vaba aja veetmise võimalustega (sportimisvahendid, lastele mänguväljaku atraktsioonid jms).

Tulemusnäitajad:

- Sõlmitud on leping Eesti Raudteega Taevaskoja raudteejaama ümbritseva maa-ala kasutamiseks;
- Parklaala on korrastatud ja mahutab vähemalt 20 autot;
- Raudteejaama juures asuv tiik on korrastatud ja talviti kasutusel liuväljana;
- Välja on töötatud pakivahetussüsteem ja soetatud on pakikapp
- Külaplatsi juurde on rajatud uusi sportimisvahendeid ja lastele atraktsioone.

Eesmärk 2: Taevaskoja külateed on turvalised, tolmuvabad ja vastavad külaelanike ja turistide liikumisvajadustele.

Eesmärgi täitmiseks on vajalik:

- Külateede võrgustiku arengukava koostamine sh. tänavavalgustus, tolmuvabaks muutmine;
- Külateede võrgustiku arengukava kooskõlastamine/läbirääkimine kohaliku omavalitsusega;
- Kergliiklustee (1. etapp Taevaskoja raudteejaam – Maarja küla) rajamiseks saavutada kohaliku omavalitsuse ja transpordiameti toetus.

Tulemusnäitajad:

- Koostöös kohaliku omavalitsusega on koostatud Taevaskoja külateede arengukava;
- Transpordiameti ja KOV-iga on kokku lepitud kergliiklustee 1. etapi ehitamise ajakava.

4.2.2 Turistidele pakutavate teenuste arendamine

Eesmärk 3: Hästi läbi mõeldud ja koostöös arendatud uued turismiteenused on loonud külla uusi töökohti ja suurendanud ettevõtlusalast koostööd Taevaskoja külas.

Eesmärgi täitmiseks on vajalik:

- Teenuste osutamiseks vajalike oskuste ja teadmiste arendamine läbi koolituste ja kogemuste vahetuse;
- Ettevõtluse arendamiseks ühisprojektide algatamine;
- Koostöö tõhustamine ettevõtjate vahel.

Tulemusnäitajad:

- Piirkonna elanikele on läbi viidud vähemalt 5 erinevat koolitust ja kogemuste vahetamiseks on külastatud üht analoogset turismipiirkonda;
- Algatatud ja läbi viidud on vähemalt üks ühisprojekt piirkonna ettevõtjate osavõtul.

4.2.3 Ühistegevuse ja koostöö arendamine Taevaskoja piirkonnas.

Eesmärk 4: Kõik Taevaskoja külaosad on aktiivelt kaasatud küla arendamisse ja tõhus koostöö naaberküladega on muutnud tugevamaks terve piirkonna.

Eesmärgi täitmiseks on vajalik:

- Seada sisse regulaarsed kohtumised naaberkülade külaseltsidega;
- Koostada koostöös naaberküladega ühine kava ühisürituste ja ühiste investeeringute teostamiseks;
- Kohtumiste korraldamine suvilate piirkonna elanikega;
- Suvilate piirkonna elanike kaasamine külaseltsi tegevustesse ja MTÜ juhatuse töösse.

Tulemusnäitajad:

- Koostöös naaberküladega on koostatud ühisürituste ja ühiste investeeringute kava ja külaseltside juhatused kohtuvad omavahel vähemalt 2 korda aastas;
- Suvilate piirkonnast on vähemalt üks inimene kaasatud MTÜ juhatuse töösse;
- Suvilate piirkonna elanikud osalevad aktiivselt külaseltsi poolt korraldatud üritustel.

TARISTU ARENDAMINE

Küla avalik ruum toetab nutikalt küla elukeskkonna ja ettevõtluse arenemist

Külateed on turvalised, tolmuvabad ja vastavad külaelanike ja turistide liikumisvajadustele

2027

KOOSTÖÖ JA ÜHISTEGEVUS

Kõik Taevaskoja külaosad on aktiivelt kaasatud küla arendamisse ja tõhus koostöö naaberküladega on muutnud tugevamaks terve piirkonna

TEENUSTE ARENDAMINE

Uued turismiteenused on loonud külla töökohti ja suurendanud ettevõtlusalast koostööd Taevaskoja külas

4.3. Tegevuskava

Fookusteema	Eesmärk	Tegevus	Möödik	Ajakava	Rahastus	Vastutaja
Avaliku ruumi taristu arendamine	1. Taevaskoja küla avalik ruum toetab nutikalt küla elukeskkonna ja ettevõtluse arenemist.	Läbirääkimised Eesti Raudteega Taevaskoja raudteejaama ümbruse maa-ala kasutamise teemal.	Leping maa kasutamiseks on EVR-ga sõlmitud.	2022	Ei vaja rahastust	
		Raudteejaama juures asuva parkla rajamine/korrastamine	Fondide toel rajatud parkla ja korrastatud ümbritsev maa-ala.	2023-2024	Fondid, KOV ja omaosalus	
		Raudteejaama juures asuva tiigi korrastamine talviseks liuväljaks ja küla tuletõrje veevõtu kohaks.	Tiik on heakorrastatud.	2023-2024	Fondid, KOV ja omaosalus	
		Toimiva pakivahetussüsteemi loomine ja pakiautomaadi soetamine, kas külamaja või raudteejaama hoone juurde.	Pakiautomaat paigaldatud ja kasutusel.	2023	Fondid, KOV ja omaosalus	
		Täiendavate vabaaja veetmise vahendite vajaduse kaardistamine	Spordivahendite ja atraktsioonide vajadus on kaardistatud	2022-2023	MTÜ Taevaskoja	
		Spordivahendite ja atraktsioonide soetamine Taevaskoja külaplatsile	Spordivahendid ja atraktsioonid on soetatud	2023-2025	Fondid, KOV ja omaosalus	
	2. Taevaskoja külateed on turvalised, tolmuvabad ja vastavad külaelanike ja turistide liikumisvajadustele.	Külateede võrgustiku arengukava koostamine.	Koostatud on Taevaskoja külateede võrgustiku arengukava.	2022-2023	Fondid, KOV ja omaosalus	
		Külateede renoveerimine vastavalt arengukavale. Uute külateede rajamine, mis lahendavad seni elamute õuealasad läbivate käiguradade ja sõiduteede probleemi.	Renoveeritud on koheseks kasutuseks vajalikud külateede lõigud.	2023-2025	KOV	

		Küla põhitänavate valgustamisvajaduse ja tolmuvabaks muutmisevajaduse kaardistamine, tegevuskava koostamine.	Küla põhitänavad on valgustatud nutika ja ökonoomse valgustuslahendusega. Külasisesed põhiteed on muudetud tolmuvabaks	2022-2027	Fondid, KOV ja omaosalus	
		Kergliiklustee rajamine minimaalselt Taevaskoja ja Maarja küla vahel.	Kergliiklustee rajatud	2025 Taevaskoja- Maarja küla 2027 Maarja küla-Kiidjärve	Transpordia met ja KOV	
Turistidele pakutavate teenuste arendamine	3. Hästi läbi mõeldud ja koostöös arendatud uued turismiteenused on loonud külla uusi töökohti ja suurendanud ettevõtlusalast koostööd Taevaskoja külas.	Teenuste osutamiseks vajalike oskuste ja teadmiste arendamine läbi koolituste ja kogemuste vahetuse	Kohalike elanike teadmisi ja oskuseid on täiendatud selliselt, et on võimalik arendada uusi teenuseid, ning pakutavate teenuste arv on kasvanud.	2023-2026	Fondid, KOV ja omaosalus	
		Külaseltsi poolt ettevõtluse toetamine läbi ühisprojektide	Ühisprojektide toel on tehtud arendustegevust ja väiksemaid investeeringuid ning turistidele pakutakse täiendavaid teenuseid.	2024-2026	Fondid, KOV ja omaosalus	
Ühistegevuse ja koostöö arendamine Taevaskoja piirkonnas	4. Kõik Taevaskoja külaosad on aktiivelt kaasatud küla arendamisse ja tõhus koostöö naaberküladega on muutnud	Naaberkülade külaseltsidega regulaarse suhtlemise korraldamine ja ühisürituste korraldamine.	Toimuvad regulaarsed kohtumised ja ühisüritused.	2022-2025	Fondid, KOV ja omaosalus	
		Naaberküladega ühisürituste ja ühiste investeeringute kava koostamine	Ühiste ettevõtmiste kava on koostatud ja külade elanikele tutvustatud	2023	Ei vaja rahastust	

	tugevamaks terve piirkonna.	Kohtumiste korraldamine suvilate piirkonna elanikega. Külaseltsi tegevuste ja eesmärkide selgitamine. Suvilate piirkonnast vähemalt ühe inimese kaasamine MTÜ juhatuse töösse.	Kohtumised on toimunud ja suvilate piirkonna elanikud on kaasatud (nt kodukohvikute päevale, külapäevale jne)	2022-2024	MTÜ Taevaskoja	
--	-----------------------------	--	---	-----------	----------------	--

Tegevuskava ei välista muude (arengukavas mitte sisalduvate) ürituste ja investeeringute teostamist vastavalt vajadusele.

MTÜ Taevaskoja muud tegevussuunad

Kultuuri- ja spordiürituste korraldamine	Külakogukonnale ja külalistele kultuurielamuse pakkumine	Taevaskojas korraldatakse traditsiooniks saanud kultuurisündmuseid.	Iga-aastaselt toimub külapäev ja kodukohvikute päev.	2022-2027	MTÜ Taevaskoja, fondid	
		Uue kultuurisündmuse kavandamine ja elluviimine.	Ellu on viidud uus ja huvitav kultuurisündmus Taevaskojas, millest perspektiivis võib kujuneda traditsiooniline (iga-aastane) sündmus.	2023	MTÜ Taevaskoja, fondid	
	Külakogukonnale ja külalistele spordielamuse pakkumine	Taevaskojas korraldatakse traditsiooniks saanud spordisündmuseid.	Iga-aastaselt toimub sportliku vastlapäeva tähistamine.	2022-2027	MTÜ Taevaskoja, fondid	
		Uue spordisündmuse kavandamine ja elluviimine.	Ellu on viidud uus ja huvitav spordisündmus Taevaskojas, millest	2023	MTÜ Taevaskoja, fondid	

			perspektiivis võib kujuneda traditsiooniline (iga-aastane) sündmus.			
Käsitöö edendamine	Käsitööoskuste arendamine piirkonna elanike seas	Käsitööalaste koolituste läbiviimine läbi mille arendatakse uusi oskusi.	Igal aastal on läbi viidud vähemalt üks käsitöö või muude oskuste arendamise alane koolitus.	2023-2026	Fondid, KOV ja omaosalus	
	Käsitööna valmistatud suveniiride tootmine	Uute käsitööks vajalike vahendite soetamine.	Vastavalt vajadusele on soetatud vahendeid, mis võimaldavad erinevate käsitöötoodete tootmist.	2023-2026	Fondid, KOV ja omaosalus	
Spordi- ja matkataristu arendamine	Külas on olemas mitmekesine matkaradade võrgustik, mis toob külla rohkem turiste ja võimaldab ka kohalikele elanikele mitmekesiseid liikumisvõimalusi	Potentsiaalsete radade kaardistamine ja osapooltega läbirääkimine	Valminud on matkaradade arengukava	2024-2026	Fondid, KOV, RMK ja omaosalus	
		Olemasolevate radade hooldamine (Kimera oru jalgrada, V.Taevaskoda - Himmaste suund jalgrada).	Rajad on hooldatud.	2022-2027	MTÜ Taevaskoja	

5. ARENGUKAVA JUHTIMINE JA SEIRE

Arengukava viiakse ellu MTÜ Taevaskoja eestvedamisel ja külaelanike toetusel. MTÜ Taevaskoja põhiülesandeks on arengukava rakendamisel koordineerida tegevusi ettevõtjate, kohalike elanike, vallavalitsuse ja teiste institutsioonide vahel.

Iga arengukava vajab regulaarset korrigeerimist ja tegevuskava seiramist, seetõttu on planeeritud, et iga aasta kevadel (traditsioonilisel kevadkoosolekul maikuus) tehakse külakoosolekul kokkuvõtte ja antakse hinnang tegevuskava täitmisele. Iga 3 aasta järel vaadatakse üle terve arengukava ja vajadusel viiakse sisse muudatused.

Iga-aastaseks tegevuskava täitmise hindamiseks kasutatakse alljärgnevat vormi.

TEGEVUS	2022	2023	2024	2025	TEGEVUSE TÄITMISE SEIS	KOMMENTAAR